

KOMİTERN İLE ILO KARŞI KARŞIYA: İŞGÜCÜ META MI?

Aydınlık Dergisi, 15 Mayıs 2005

Yıldırım Koç

Yıllardır dikkatimi çeken bir konuyu dikkatlerinize getirmek istiyorum.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1944 yılında yayımlanan Filadelfiye Bildirgesi'nin önemli cümlelerinden biri, "emek bir meta değildir" idi. Yıllar önce bu sözü olumlu değerlendirdim; ancak son yıllarda bu ifadenin hiç de masum ve olumlu bir görüş olmadığı kanısına kapıldım. ILO Anayasasının bugünkü biçiminde bu konuda bir değerlendirme yok. Ancak ILO Anayasasının 1919 yılındaki biçimine baktığımda benzer bir değerlendirmeye rastladım.

Bilindiği gibi, ILO, Birinci Dünya Savaşı'nın galip ülkeleri ile yenilmiş Almanya arasında imzalanan Versay Antlaşması'nın 387-427. maddeleri uyarınca kurulmuş ve bu bölüm ILO'nun Anayasası olmuştu. Aynı hükümler, 10 Ağustos 1920 tarihinde Osmanlı Devleti ile galip ülkeler arasında imzalanmış bulunan Sevr Antlaşması'nda da bulunuyordu (Madde 374-414). ILO'nun ilk Anayasası 1922, 1945, 1946, 1953, 1962 ve 1972 yıllarında önemli değişiklikler geçirdi. Bugün Anayasanın ilk biçimiyle uğraşan pek kimse yok. Ancak 1919 yılında kabul edilen bu Anayasanın çok ilginç özellikleri var. Bunlardan biri de, temel ilkelerden biri olarak "emek, yalnızca bir meta veya ticaret aracı olarak kabul edilmemelidir" (Madde 427) anlayışı.

Bu anlayışta ne kötülük var? Emeği meta olarak kabul etmemek daha iyi değil mi? Böylece emeğe saygı gösterilmiyor mu?

Bu sorunun yanıtı nereden baktığınıza bağlı. Biraz geçmişe gidelim.

1917 yılında Rus Devrimi oldu. Komünistler iktidara geldi. Bolşevikler, Rus Devrimi'nin Avrupa'daki devrimlerin tetikleyicisi, dinamitin fitili olduğu inancı ve umundaydılar. 1918 yılındaki gelişmeler de bu umudun gerçekleşeceği biçiminde bir iyimserlik yarattı. 2-6 Mart 1919 tarihlerinde Komünist Enternasyonal'in Birinci (Kuruluş) Kongresi toplandı. Fiilen bir dünya komünist partisi olan Komünist Enternasyonal, özellikle Avrupa'da toplumsal ve siyasal devrimleri teşvik etmeye, örgütlemeye ve koordine etmeye ağırlık verdi. Bütün bu çabaların temelinde, artık-değer kuramı yatıyordu. Marks'ın en temel tespitlerinden biri, işçinin işgücünün bir meta (ticari mal) olmasıdır. İşçi, işgücünü değerinden satar. Ücret, işgücünün gerçek değeridir. Ancak işgücü (emekgücü) öyle bir metadır ki, üretim sürecinde, kendisinin üretimi için gerekli olan değerden daha fazla değer yaratır; artık-değer üretir. Marks'a göre, işçi sınıfının tarihsel misyonunun temelinde bu artık-değer sömürsü yatar. Artık-değer sömürsü kuramının temeli ise, işgücünün bir meta olarak kabul edilmesidir. İşgücü özel bir meta ise, kapitalist sistem içinde artık-değer yaratır ve sınıf mücadelesi gelişir.

Uluslararası Çalışma Örgütü, Versay Antlaşması ile 1919 yılında kuruldu ve ilk Uluslararası Çalışma Konferansı 1919 yılı Ekim ayında gerçekleşti.

ILO'ya bir de bu gözle bakın. ILO, "**emekgücü (işgücü) bir metadır**" diyen ve bunun siyasal sonuçlarını gerçekleştirmeye çalışan Komünist Enternasyonal'e karşı, "**emek bir meta değildir**" diyerek karşı çıkıyordu ve ona uygun siyasal sonuçları savunuyordu. ILO size hala çok masum geliyor mu?